
Рецензії

Євген ЛУНЬО

ЦІННИЙ НАУКОВИЙ ДАРУНОК ОТЧОМУ КРАЄВІ¹

Фольклорні матеріали з отчого краю /
зібрані Василь Сокіл та Ганна Сокіл. —
Львів : Інститут народознавства
НАН України. — 1998. — 616 с.

Одне із видань, яке відразу привернуло увагу як науковців, так і широкого кола шанувальників уснопоетичного слова, — об'ємний том «Фольклорних матеріалів з отчого краю». Подружжя фольклористів Василь та Ганна Соколи взялися за ґрунтовне вивчення народнопоетичної культури трьох високогірних бойківських сіл — Верхньої Рожанки, Волосянки та Ялинкуватого, що знаходяться на стику трьох сучасних областей: Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської. Додам, що у Верхній Рожанці народилася Ганна, у Волосянці — Василь, а в Ялинкуватому майже десять років вони працювали педагогами.

Представлений збирацький доробок — результат двадцятилітньої свідомої й цілеспрямованої фольклористичної діяльності. А звідси, отже, певність, що обстеження було докладним і послідовним, матеріал вичерпаний майже у повному обсязі й поза увагою збирачів не залишилося жодного вартісного зразка.

Популяризаторський ефект видання досягається ще й його локальним змістом, адже батьківщина починається з отчого порога, загальнонаціональний патріотизм опирається на інстинкт роду, культ предків. Ефективно діє принцип — я, моя родина, моє село з його історією, пісенністю, культурою є вагомою частиною мого народу, моєї Батьківщини.

Збірник відкривається вступним словом професора Степана Павлюка. В небагатослівних, але суттєвих міркуваннях у ньому підводиться читача до вдумливого масштабного сприйняття пропонованого видання, налаштовується бачити, як і кожен окремий твір, у всій повноті його змісту й форми, так і фольклорний процес у цілому, як окрему сферу людського діяння, що упродовж століть віддзеркалювала історичну пам'ять, збуджувала національний емоційний стан душі, викликала відповідальність і обов'язок за створені народом цінності, героїзувала історію, персоніфікувала особу з національною історією.

У передмові від упорядників знаходимо багату й цікаву наукову інформацію. Автори у стислій, але влучній манері викладу фактично представили читачам мініатюрне дослідження сучасного фольклорного процесу у трьох бойківських населених пунктах.

---

¹ Запропонована рецензія була підготовлена відразу після виходу в світ збірника, однак з певних причин залишилася неопублікованою. Один примірник зберігся в архіві Григорія Дем'яна у папці «Фольклорист Василь Сокіл», арк 60–65. Автор рецензії погодився на оприлюднення її вже як історичного документа.

Досить повно простежено, хто з попередників займався збиранням фольклору у цій місцевості. Особливо розгорнута, вичерпна інформація подана про збирачів минулого, починаючи з середини ХІХ ст. Все це було можливим завдяки об'ємній пошуковій роботі в архівах. При цьому видна й добра обізнаність із колишніми записами, що дало надалі авторам передмови можливість робити зіставлення окремих зразків й спостерігати за динамікою чи то особливих художньо-поетичних деталей, чи то певних мотивів, тематичних груп, жанрів.

Автори подали досить розгорнуту кількісну і якісну характеристику жанрово-тематичних груп усього пісенного масиву, охоплених польовими обстеженнями сіл. Аналізується їх збереження, співвідношення загальнонаціонального й місцевого у тематичному змісті, влучно підкреслюється локальний колорит художньої канви, вказується на своєрідності в манері виконання й функціональні особливості. Обрядовий фольклор розглядається у поєднанні з обрядодіями.

До пісень, що виникли на місцевому ґрунті, вказані ті конкретні трагічні події, що лягли в їх основу. З них особливо цінними є ті, які пов'язані з героїчною боротьбою українських повстанців проти московсько-більшовицького поневолення краю, бо це яскравий приклад, як народ свято оберігає пам'ять про захисників Вітчизни через увіковічення їхніх подвигів у своєму уснопоетичному фонді.

Цінними є спостереження авторів за носіями фольклорної традиції. Кожен виконавець сприймається як певна мистецька особистість, що уподібнюється з іншими любов'ю до народної поезії, але виділяється своїм власним репертуаром та своєрідним виконавським стилем. Як проникливі дослідники не могли Василь та Ганна Соколи не помітити у співаків і певних імпровізаційних моментів, органічне їх вплетання в уснопоетичну традицію. В деяких осіб вдалося також простежити й шляхи наповнення їхнього репертуарного багатства.

Достовірність і значення тверджень та узагальнень дослідників не може викликати якихось сумнівів чи заперечень, бо ж видно, що зроблені вони на міцній основі тривалої клопіткої праці, на особисто зібраному обширному фактичному матеріалі. Відчувається, що в авторів передмови багато цінних міркувань залишилося, образно кажучи, «за кадром»,

не були представлені читачеві через обмежені розміри передмови. То ж хочеться сподіватися, що всі вартісні спостереження й думки в майбутньому таки стануть оприлюднені, бо ж, маючи такий багатий і «вдячний» фактаж, подружжя Соколів не зможе втриматися, аби не опрацювати його в окремому спеціальному монографічному дослідженні.

Домінантною частиною видання, його осердям є текстова частина — цілі пласти різножанрового народнопоетичного матеріалу — обрядова поезія, балади, родинна й соціальна лірика, пісні національно-визвольних змагань (всі публікуються з мелодіями), а також прислів'я, приказки та загадки.

Із численної кількості зафіксованих творів до збірки внаслідок ретельного опрацювання включені лише цінніші з погляду ідейно-тематичного змісту й художньо-поетичної форми зразки, ті, що цілісно представляють і суттєво характеризують сучасний фольклорний процес зазначених населених пунктів.

Матеріал класифіковано за традиційним, жанрово-тематичним принципом, і це оправдано, бо полегшує орієнтацію в ньому, робить практичним і зручним у користуванні. З метою дотримання належного наукового рівня упорядники представили матеріал, взявши за основу автентичність його звучання, а звідси максимально зберегли всі діалектні риси — фонетичні, лексичні, морфологічні, синтаксичні.

Коли говорити у підсумку, фольклорний збірник подружжя Соколів поправу можна назвати новаторським. Це вимагає не лише дуже багато важкої і навіть рутинної праці, але й наполегливості, самовідданості, зрештою, стійкої патріотичної позиції. Всі ці якості зуміли мобілізувати в собі й проявити Василь та Ганна Соколи, а тому й подарували українській науці й своєму краєві цінне й гарне фольклорне видання, присвятивши його своєму високоповажному Вчителеві Григорію Дем'яну.

Як одне з перших сучасних видань подібного плану, збірник заявляє, що це є посильним і можливим завданням, і тим самим виступає заохочувальним прикладом для багатьох інших фольклористів. А водночас він є також апробацією, з якої користатимуть ті, хто вже працює, а чи тільки береться за підготовку схожого збірника. Бо ж коли маєш перед собою вже кимось торовану стежку, нею завжди легше прямувати, а також є можливість її продовжити й удосконалити.